

หนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์
กับการสร้างชีวิตหลังมรณกรรม*

BIOGRAPHICAL BOOK OF GENERAL PREM TINSULANONDA
AND CREATING AFTERLIFE

ชญาตี เ गरังยี^{1**} และ อารียา หุตินทะ²
Chayatee Ngaorangi^{1**} and Areeya Hutinta²

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ 6 ถนนราชมนฑลใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 ประเทศไทย^{1, 2}
Silpakorn University Sanam Chandra Palace Campus 6, Rajamankha Nai Rd., Amphoe Muang, Nakhon Pathom 73000 Thailand^{1, 2}

**Corresponding author E-mail: chayatee.p@gmail.com

(Received: 21 Dec, 2023; Revised: 27 May, 2024; Accepted: 29 May, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมในการวิเคราะห์ชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะที่ได้รับการสร้างขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 9 เรื่อง ผลการศึกษาพบการผลิตสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ด้วยการผลิตซ้ำเรื่องราวทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นผู้มีความสง่างามและภาคภูมิใจ และ 2) การเป็นผู้มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ทำหน้าที่ในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในฐานะทหาร ส่วนเรื่องราวอีก 3 ด้าน ได้แก่ 3) การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ 4) การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต และจงรักภักดี และ 5) การเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทางการเมือง ทำหน้าที่ในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในฐานะนักการเมือง ทำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะเป็นที่จดจำของสังคม และดำรงอยู่ในการรับรู้ได้อย่างยาวนานจนถึงช่วงชีวิตหลังมรณกรรม ผลการศึกษาด้านการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมในสื่อรูปแบบต่าง ๆ พบว่า หนังสือแนวชีวประวัติโดยเฉพาะเรื่องที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาภายหลังการอสัญกรรม รวมถึงพิธีรำลึกและคำไว้อาลัยเป็นสื่อที่สามารถสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ให้เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้เรื่องราวของ พลเอก เปรม ถูกขุดชีวิตขึ้นอีกครั้งและสามารถดำรงอยู่ในการจดจำของสังคมได้ต่อไป

คำสำคัญ: หนังสือแนวชีวประวัติ, พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, ชีวิตหลังมรณกรรม

* บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์: วรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรม

¹ นักศึกษาหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์

ABSTRACT

This qualitative research article aimed to study the afterlife of General Prem Tinsulanonda as a public figure. The researcher collected data using the concept of cultural memory as a framework in analyzing the life after death of General Prem in various dimensions presented through many different biographical books, and 9 books were employed in this study. It was found that the creation of memories about General Prem in the books reproducing his account reflected about him in 5 main aspects: the first two aspects, 1) being gracious and proud, and 2) being kind to the subordinates, created the memory about him as a soldier, while the other three aspects, 3) being devoted and sacrificing; 4) being loyal and faithful; and 5) being influential and supported by political sections, created the memory about him as a politician. Due to these 5 main aspects, General Prem Tinsulanonda had been viewed and enduringly recognized as a public figure in Thailand even after his death. The results on the creation of his afterlife presented in various forms of media revealed that biographical books especially the ones published afterlife, including memorial ceremonies and farewell speeches, could be utilized as sources to create the afterlife of General Prem, resulting in the revival of his account and long-lasting recognition of him by society as a public figure.

KEYWORDS: Biographical Book, General Prem Tinsulanonda, Afterlife



บทนำ

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นหนึ่งในบุคคลสำคัญของไทยที่สร้างคุณูปการทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจให้แก่สังคม ดังที่ ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ (Sukrakhan, 2019, p. 2) ได้กล่าวถึง พลเอก เปรม ไว้ว่า เป็นบุคคลที่รับใช้ประเทศชาติมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานนับแต่รับราชการทหาร จนเจริญก้าวหน้าได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกคนที่ 22 ของกองทัพบก มีผลงานอันโดดเด่นในด้านการสู้รบ ทั้งสงครามภายนอกและภายใน ปกป้องประเทศชาติจากภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จนได้รับความสำเร็จ และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทย สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติของชาติในหลาย ๆ ด้าน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในสังคม และเปี่ยมไปด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีคติประจำใจว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”

ส่งผลให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ได้รับการนำเสนอและแพร่หลายในพื้นที่สื่อเรื่อยมา ตั้งแต่ยังมีชีวิตจนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 หนึ่งในกลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยพบว่า มีการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม มาถ่ายทอดให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้างก็คือ “หนังสือแนวชีวิตประวัติ” ซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่ในการเก็บรวบรวมและบรรจุเรื่องราวของบุคคลหนึ่งเอาไว้ในหลากหลายมิติ เรื่องราวของพลเอก เปรม ที่ได้รับการถ่ายทอดในหนังสือแนวชีวิตประวัติ ปรากฏทั้งในลักษณะที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังพบการวิพากษ์ความทรงจำสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม โดยเฉพาะบทบาทผู้นำทางการเมือง

เพื่อให้เห็นถึงสายธารของเรื่องราวเกี่ยวกับพลเอก เปรม ที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงคัดเลือกหนังสือแนวชีวิตประวัติที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันมาเป็นกรณีศึกษา จำนวน 9 เรื่อง จากการศึกษาพบข้อมูลที่มีร่วมกันหลายประเด็น ข้อมูลที่ได้รับการถ่ายทอดหรือผลิตซ้ำถือเป็นปฏิบัติการหนึ่ง que แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวเหล่านั้นมีความสำคัญและมีอิทธิพล

ต่อชีวิตของพลเอก เปรม รวมถึงยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เขียนรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม อันจะนำไปสู่การเผยให้เห็นถึง “ความทรงจำ” ที่มีร่วมกันของผู้เขียน และถ้าหากความทรงจำเหล่านี้ได้รับการเผยแพร่ไปยังพื้นที่สื่ออันหลากหลายอย่างไร้พรมแดน ท้ายที่สุดก็จะก่อเกิดเป็น “ความทรงจำวัฒนธรรม” เกี่ยวกับพลเอก เปรม ขึ้นมา

อัสทริด แอร์ล (Erl, 2011, p. 97) นักวิชาการด้านความทรงจำวัฒนธรรมกล่าวถึงความหมายของศัพท์คำนี้เอาไว้ในหนังสือ Memory in Culture ว่า มีการนำไปใช้ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ Metonymy หรือความหมายในเชิงนามนัย เป็นการมุ่งศึกษาความทรงจำในฐานะปรากฏการณ์ของวัฒนธรรม โดยที่คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง บริบททางสังคมวัฒนธรรมและอิทธิพลที่มีต่อความทรงจำของแต่ละบุคคล (หรือปัจเจกบุคคล) ดังนั้น ความทรงจำวัฒนธรรมในเชิงนามนัยจึงเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมในการสร้างความทรงจำ

ส่วนลักษณะที่ 2 คือ Metaphor หรือความหมายในเชิงอุปลักษณ์ เน้นการศึกษาวัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์ของความทรงจำ โดยคำว่า “ความทรงจำ” เป็นอุปลักษณ์ที่ใช้แทนการแสดงออกของความทรงจำทั้งในรูปแบบของวัตถุและการกระทำ เช่น เอกสารทางงานรำลึก งานศิลปะต่าง ๆ เป็นต้น นัทธนัย ประสานนาม (Prasannam, 2019b, p. 49) ได้ขยายความเกี่ยวกับศัพท์คำนี้เพิ่มเติมว่า “สิ่งที่ตกตะกอนจากปัญหาเรื่องคำศัพท์ข้างต้นคือ มโนทัศน์ความทรงจำวัฒนธรรม เน้นว่าความทรงจำจากอดีตที่มีร่วมกัน (ของชุมชนหรือสังคม) คือ ผลผลิตของการถ่ายทอดผ่านสื่อ (Mediation) การสร้างตัวบท (Textualization) และการสื่อสาร (Acts of Communication) เหล่านี้หลอมรวมอยู่ใน “วัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ”

ด้วยเหตุนี้ ความทรงจำวัฒนธรรมจึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากความทรงจำระดับปัจเจกบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในรูปแบบต่าง ๆ โดยเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดนั้น อาจพบทั้งความสอดคล้อง คล้ายคลึงแตกต่าง หรือขัดแย้งกันตามแต่บริบทของสังคม วัฒนธรรม

และอิทธิพลที่มีต่อความทรงจำของปัจเจกบุคคล

จากการศึกษาหนังสือแนวชีวิตประวัติทั้ง 9 เรื่อง พบว่า หนังสือแต่ละเรื่องล้วนเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ยังมีชีวิต มีเพียงเรื่อง เปรมมาธิปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด เท่านั้นที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา หลังการอสัญกรรม หากจะกล่าวหาว่าหนังสือเรื่องนี้กำลัง ทำหน้าที่ในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรม (Afterlife) ของพลเอก เปรม ให้เกิดขึ้นอีกครั้งก็คงไม่ผิด เพราะการ นำเรื่องราวในอดีตหรือความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม มาถ่ายทอดในช่วงเวลาที่ไม่มีชีวิตอยู่แล้ว นับเป็น หนทางหนึ่งในการชุบชีวิตของพลเอก เปรม ขึ้นมาใหม่ได้ เนื่องจากชีวิตหลังมรณกรรมเป็นการศึกษาการเดินทาง ของตัวบทหรือเรื่องเล่าใดเรื่องเล่าหนึ่ง ซึ่งในบทความฉบับนี้ ก็คือ ชีวิตประวัติของพลเอก เปรม ผ่านพื้นที่วัฒนธรรม สื่อตลอดจนผลกระทบที่ตัวบทมีต่อความสัมพันธ์ ทางสังคม ทุกครั้งที่ตัวบทวรรณกรรมออกเดินทาง หรือเผยแพร่เรื่องเล่าสู่สังคมและวัฒนธรรมอื่น ตัวบท จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับตัวบทอื่น ดังคำกล่าวของ นัทณัย ประสานนาม (Prasannam, 2021, p. 292) ที่ว่า

“ชีวิตหลังมรณกรรมทางวัฒนธรรมเป็น ผลพวงมาจากการที่บุคคลมิได้มีชีวิต เป็นอมตะ วัตถุเสื่อมสลายเมื่อถึงเวลา เช่นเดียวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วย่อมสิ้นสุด และผ่านพ้นไป แต่สิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่ของ ทั้งบุคคล วัตถุ และเหตุการณ์ จะเคลื่อนที่ ไปสู่เรื่องเล่าเรื่องอื่น ๆ ด้วยการถ่ายทอด (Mediated) ผ่านสื่อ วัตถุ หรือประดิษฐกรรม ทางวัฒนธรรม เช่น จิตรกรรม ภาพยนตร์ วัฒนธรรมวัตถุ (Material Culture - วัตถุ ที่ประดิษฐ์โดยมนุษย์) โดยรวมคือภาคปฏิบัติ ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน”

หากมองในมิติของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา การที่ตัวบทหนึ่งเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับอีกตัวบทจะทำให้ เกิดปรากฏการณ์ 2 รูปแบบขึ้นนั่นคือ “การพลัก” และ “การดึง” สำหรับการพลัก พิจารณาได้จาก “เมื่อตัวบท วรรณกรรมเผยแพร่ออกไปแล้วได้สร้างสรรค์สิ่งใดให้เกิดขึ้น

ในตัวบทอื่น หรือในวัฒนธรรมความทรงจำ” (Prasannam, 2019b, p. 88) ส่วนการดึงคือการที่ “ตัวบทนั้น ๆ ถูกหยิบยืม ดัดแปลง ตีความ แปรรูปไปอย่างไร โดยต้อง พิจารณาว่าทั้งการพลักและการดึงนี้สัมพันธ์กันอย่างไร ในแต่ละบริบทด้วย” (Prasannam, 2019b, p. 88) กล่าวได้ว่า ความทรงจำจะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อความทรงจำ ที่เกิดขึ้นจากตัวบทวรรณกรรมเดิมได้สร้างตัวตนขึ้นมา ด้วยวิธีการผลิตซ้ำหรือปรากฏซ้ำในความทรงจำฉบับใหม่ ทำให้เรื่องเล่าในตัวบทวรรณกรรมยังคงอยู่

ชีวิตหลังมรณกรรมจึงเป็นผลพวงที่เกิดขึ้นมา จากการถ่ายทอดเรื่องเล่าจากสื่อหนึ่งไปยังสื่อหนึ่ง และจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่งอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ที่ได้รับการผลิตซ้ำผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติจากช่วงเวลาหนึ่งไปยัง อีกช่วงเวลาหนึ่งเรื่อยมาจนกระทั่งภายหลังถึงแก่อสัญกรรม ซึ่งนอกเหนือจากพื้นที่ในหนังสือแนวชีวิตประวัติแล้ว ผู้วิจัยยังพบการพยายามชุบชีวิตของพลเอก เปรม ผ่านสื่อ รูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นพิธีรำลึกหรือคำไว้อาลัย

ดังกล่าวนี้นี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องราว ของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะด้านที่ สัมพันธ์กับความทรงจำในหนังสือแนวชีวิตประวัติ ประกอบกับ ข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่สื่ออื่น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่า หนังสือ แนวชีวิตประวัติสามารถสร้างชีวิตหลังมรณกรรมให้แก่ พลเอก เปรม ได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับการถ่ายทอดซ้ำใน หนังสือแนวชีวิตประวัติเรื่องหนึ่งไปยังอีกเรื่องหนึ่ง รวมถึงสื่อ ชนิดหนึ่งไปยังอีกชนิดหนึ่งนั้น จะทำหน้าที่ในการส่งต่อเรื่องราว อันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ให้แพร่กระจายต่อไปจนกระทั่งถึงช่วงชีวิตหลังมรณกรรม เป็นการนำเรื่องราวในอดีตมาเผยแพร่ให้สังคมปัจจุบัน ได้รับรู้และจดจำ ทั้งกระตุ้นความทรงจำของคนในสังคม ให้กลับมาหวนรำลึกถึง พลเอก เปรม อีกครั้ง ถือเป็น การถ่ายโอนความทรงจำให้ยังคงอยู่ในสังคมได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ดิณสุลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับ การสร้างขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติและสื่อรูปแบบอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรในงานวิจัยนี้ เป็นกลุ่มข้อมูลประเภทหนังสือแนวชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการสร้างขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ และสื่อรูปแบบอื่น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เป็นกลุ่มข้อมูลประเภทหนังสือแนวชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติ

การเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการสร้างขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงจากหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวนทั้งหมด 9 เรื่อง ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 เนื่องจากหนังสือเหล่านี้ได้รับการผลิตและตีพิมพ์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน จึงสามารถเป็นตัวแทนของเรื่องราวเกี่ยวกับพลเอก เปรม ที่ได้รับการถ่ายทอดในแต่ละช่วงเวลาได้ ตลอดจนสื่อรูปแบบอื่น เช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย เป็นต้น ที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะที่ได้รับการสร้างขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ

ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้เขียน	ปีที่พิมพ์
1	จากใต้สู่อีสาน พลิกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”	พล.อ.บัญญัติ ชวาลศิลป์	พิมพ์ครั้งที่ 1 2528 พิมพ์ครั้งที่ 2 สิงหาคม 2549
2	รัฐบุรุษชื่อเปรม	นพ พิณสายแก้ว และคนอื่น ๆ	พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2538
3	มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	พันเอกหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา	พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2543 (จัดพิมพ์ในวาระ อายุครบ 80 ปี ในวันที่ 26 สิงหาคม 2543)
4	อำนาจใดจักยืนยง คงคำฟ้า	สนธิญาณ หนูแก้ว และเวทิน ชาติกุล	พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2548
5	กูคือป่า ข้าชื่อเปรม: อมตะแห่งป่าเปรม	วาสนา นาน่วม	พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2551 พิมพ์ครั้งที่ 2 มิถุนายน 2552 พิมพ์ครั้งที่ 3 มีนาคม 2555 พิมพ์ครั้งที่ 4 เมษายน 2555 พิมพ์ครั้งที่ 5 พฤษภาคม 2555
6	เปรม-ทักษิณ ใครคือคุณค่าของแผ่นดิน?	สนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม และเวทิน ชาติกุล	พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม 2552 พิมพ์ครั้งที่ 2 พฤษภาคม 2552 พิมพ์ครั้งที่ 3 กรกฎาคม 2552 พิมพ์ครั้งที่ 4 กันยายน 2552 พิมพ์ครั้งที่ 5 มิถุนายน 2553
7	อำนาจเปรม	สนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม	พิมพ์ครั้งที่ 1 2556 พิมพ์ครั้งที่ 2 2556

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้เขียน	ปีที่พิมพ์
8	บารมีทางการเมือง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	ขจรศักดิ์ ไทยประยูร	พิมพ์ครั้งที่ 1 2560 (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) พิมพ์ครั้งที่ 2 มีนาคม 2561
9	เปรมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด	อดิษฐ์ พรหมพันธุ์ใจ	พิมพ์ครั้งที่ 1 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมในการวิเคราะห์ชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการสร้างขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ รวมถึงสื่อรูปแบบอื่น นัทณัย ประสานนาม ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับการผลิตสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเอาไว้ในหนังสือเรื่อง นววิถิ: วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรมว่า “ความทรงจำร่วมถูกผลิตสร้างผ่านการจดจำซ้ำ ๆ ผ่านสื่อและประเภทการแสดงออกที่หลากหลาย บทบาทของวรรณกรรมที่มีต่อความทรงจำวัฒนธรรมคือ วรรณกรรมเป็นสื่อกลางของการจดจำ เป็นวัตถุของการจดจำ และเป็นสื่อกลางในการเฝ้าสังเกตการผลิตสร้างความทรงจำวัฒนธรรม” (Prasannam, 2019a, p. 72) เมื่อความทรงจำวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับวรรณกรรมในฐานะสื่อกลางในการจดจำ ทำให้เกิดกระแสความคิดที่โดดเด่นอย่างหนึ่ง คือ “การถ่ายทอดซ้ำหรือการถ่ายทอดผ่านสื่อ (Mediation)” ขึ้น

การถ่ายทอดซ้ำหรือการถ่ายทอดผ่านสื่อ (Mediation) นั้น จะให้ความสำคัญกับการอธิบายว่าประสบการณ์และร่องรอยของการบันทึกอดีตกลายเป็นภาพแทนที่เผยแพร่ได้ โดยเกิดจากปัจจัยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านวัตถุ เทคโนโลยี วัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึง “รหัสที่ใช้ในการก่อรูปข้อมูลซึ่งเชื่อมโยงมนุษย์เข้าด้วยกันผ่านสิ่งประดิษฐ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Artefact)” (Prasannam, 2019b, p. 64) ซึ่งความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาจะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์วิธีการในการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตตลอดจนวิธีที่เรื่องเหล่านั้นเชื่อมโยงมนุษย์เข้าด้วยกันในฐานะสมาชิกของชุมชนความทรงจำ (Mnemonic

Community) สิ่งที่พบก็คือ อดีตแต่ละเรื่องมิได้ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อเพียงครั้งเดียว แต่สามารถเผยแพร่ความทรงจำไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยการนำเสนอซ้ำ ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อความทรงจำวัฒนธรรมได้

แอนน์ ริกนีย์ (Rigney, 2016, pp. 73–74 as cited in Prasannam, 2019a, p. 79) กล่าวถึงแนวทางการศึกษาวรรณกรรมในฐานะสื่อความทรงจำวัฒนธรรมไว้ว่า ในการศึกษาวรรณกรรมผ่านมุมมองความทรงจำวัฒนธรรมควรวิเคราะห์ใน 3 องค์ประกอบ “1) วรรณกรรมเล่าอารมณ์ผู้อ่านอย่างไร อันนำไปสู่ความแพร่หลายของความทรงจำที่ตัวบทนั้นถ่ายทอด 2) วรรณกรรมนำเสนอสิ่งที่เล่าไม่ได้ และทำหน้าที่วิพากษ์ความทรงจำกระแสหลักอย่างไร และ 3) วรรณกรรม (ร่วมกับความทรงจำ) เดินทางข้ามชาติข้ามภาษาได้อย่างไร” หากนำแนวคิดข้างต้นของริกนีย์มาใช้ในการวิเคราะห์หนังสือแนวชีวประวัติ ก็จะทำให้เห็นถึงสถานะของหนังสือแนวชีวประวัติที่มีบทบาทมากกว่าการเป็นวรรณกรรมบอกเล่าประวัติชีวิตของบุคคล หากแต่ยังสามารถสร้างความทรงจำเกี่ยวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้แก่สังคมได้

นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับเรื่องการผลิตสร้างความทรงจำวัฒนธรรมผ่านการถ่ายทอดซ้ำเพื่อให้คนในสังคมเกิดการรับรู้และจดจำร่วมกันแล้ว การศึกษาตามแนวทางนี้ยังมองไปถึงการดำรงอยู่ของความทรงจำผ่านวรรณกรรมด้วย เนื่องจากการนำอดีตเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ หรือวัตถุ มาผลิตซ้ำหรือถ่ายทอดซ้ำ มักปรากฏร่องรอยบางประการเอาไว้ “โดยเล่าผ่านหรือตะกอนตกค้างของอดีตที่ถูกชุบชีวิตขึ้นมาใหม่ในพื้นที่วัฒนธรรม คือ ชีวิตหลังมรณกรรม หรือ “Afterlife” (Prasannam, 2021, p. 310)

ชีวิตหลังมรณกรรมตามแนวคิดของริกนีย์นั้น จะมุ่งศึกษา “การเดินทางของตัวบทผ่านพื้นที่วัฒนธรรม สื่อ และผลกระทบของตัวบทที่มีต่อความสัมพันธ์ทางสังคม ความคิดเรื่อง “ชีวิต” นี้เป็นความพยายามท้าทายต่อวรรณกรรมศึกษาโดยเฉพาะ “ตัวบทนิยมเชิงวิธีวิทยา” (Methodological Textualism) คือวิธีวิทยาที่เน้นตัวบทเป็นศูนย์กลางโดยไม่มีใครจะหรือไม่ให้ความสำคัญแก่บริบท โดยหนุนให้ผู้ศึกษาสอบสวนการเดินทางของตัวบทหรือของเรื่องเล่าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง” (Rigney, 2012, p. 12 as cited in Prasannam, 2019a, p. 85)

ดังนั้น ความทรงจำจะดำรงอยู่ต่อไปในสังคมได้ จึงต้องอาศัยการสร้าง ความทรงจำนั้น ๆ ให้เกิดขึ้นอีกครั้ง ในวรรณกรรมเรื่องใหม่หรือสื่อใหม่ ดังที่ นัทธนัย ประสานนาม ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตหลังมรณกรรมไว้ว่า “เป็นผลมาจากการที่บุคคลไม่ได้มีชีวิตอยู่ เมื่อเวลาผ่านไปวัตถุต่าง ๆ เริ่มเสื่อมสลายเช่นเดียวกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ย่อมสิ้นสุดและผ่านไป แต่สิ่งที่ยังคงอยู่ของบุคคล เหตุการณ์ และวัตถุ จะเคลื่อนที่ไปสู่เรื่องเล่าอื่น ๆ ด้วยการถ่ายทอดผ่านสื่อ วัตถุ หรือประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรม อาทิ ภาพยนตร์ จิตรกรรม เป็นต้น (Prasannam, 2021, p. 292)

ในกรณีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บุคคลผู้เป็นที่รู้จักในฐานะผู้นำทหาร นายกรัฐมนตรี ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ ชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ จะถูกสร้างผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ตลอดจนเรื่องราวที่ได้รับการกล่าวถึงในสื่อรูปแบบอื่น เช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย เป็นต้น ก่อให้เกิดเป็นความทรงจำที่มีต่อตัว พลเอก เปรม ซึ่งเรื่องราวที่ได้รับการถ่ายทอดในพื้นที่ต่าง ๆ จะทำให้ได้คำตอบว่า สังคมมีความทรงจำต่อพลเอก เปรม ในทิศทางใด และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมอย่างไร อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของวรรณกรรม ในวัฒนธรรมความทรงจำของสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลประเภทหนังสือแนวชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เฉพาะมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 9 เรื่อง รวมถึงสื่อรูปแบบอื่น เช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย เป็นต้น ที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ

เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทของหนังสือแนวชีวประวัติ ในฐานะสื่อกลางในการสร้างความทรงจำและชีวิตมรณกรรมให้แก่ พลเอก เปรม ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จากหนังสือแนวชีวประวัติ เฉพาะมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ โดยใช้กรอบแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ
2. วิเคราะห์เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการถ่ายทอดซ้ำเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นตัวแทนของความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม
3. ศึกษาข้อมูลจากสื่อรูปแบบอื่นที่เกิดขึ้นภายหลังจากการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมด้วย เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่เก็บรวบรวมได้จากหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 9 เรื่อง และสื่อรูปแบบอื่น โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรม ดังนี้

1. วิเคราะห์เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ จากหนังสือแนวชีวประวัติทั้ง 9 เรื่อง ด้วยแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา ในประเด็นเกี่ยวกับ “วรรณกรรมกับการสร้างความทรงจำ”
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อรูปแบบอื่นที่เกิดขึ้นภายหลังการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย เป็นต้น ที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ ในประเด็นเกี่ยวกับ “การสร้างชีวิตหลังมรณกรรมในสื่อรูปแบบต่าง ๆ”

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการสร้างขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 9 เรื่อง รวมถึงสื่อรูปแบบอื่นที่เกิดขึ้นภายหลังจากการอสัญกรรมของพลเอก เปรม แล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อ หัวข้อแรก

คือ วรรณกรรมกับการสร้างความทรงจำ จะกล่าวถึง กระบวนการผลิตหนังสือแนวชีวประวัติและการผลิตซ้ำว่า มีนัยสำคัญอย่างไร ตลอดจนมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม อย่างไร เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นเรื่องการเกิดขึ้นของชีวิตหลังมรณกรรม ส่วนหัวข้อที่ 2 คือ การสร้างชีวิตหลังมรณกรรมในสื่อรูปแบบต่าง ๆ สำหรับหัวข้อนี้จะอธิบายให้เห็นว่าการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติและสื่อรูปแบบอื่น มีส่วนทำให้ชีวิต

หลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ได้รับการคืนชีพอีกครั้งอย่างไรในสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วรรณกรรมกับการสร้างความทรงจำ

หลังจากที่ได้ศึกษาเรื่องราวของพลเอก เปรม ดิณสุลนันทน์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะทั้งในฐานะทหารและนักการเมือง จากหนังสือแนวชีวประวัติทั้ง 9 เรื่อง ผู้วิจัยพบประเด็นที่มีร่วมกันหรือได้รับการนำมาถ่ายทอดซ้ำ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปเรื่องราวของพลเอก เปรม ดิณสุลนันทน์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการถ่ายทอดซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 9 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อหนังสือ	เรื่องราวในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการถ่ายทอดซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติ				
		1. ผู้ปฏิบัติงานด้วย ความทุ่มเท และเสียสละ	2. ผู้มีความ ซื่อสัตย์ สุจริตและ จงรักภักดี	3. บุคคล ผู้ทรง อิทธิพลและ มีคนหนุน หลังทางการเมือง	4. ผู้มีความ สง่างามและ ภาคภูมิใจ	5. ผู้มีความ เมตตาต่อ ผู้ใต้บังคับ บัญชา
1	จากใต้สู่อีสาน พลิก แห่งชีวิต พล.อ.เปรม ดิณสุลนันทน์ “เกิดมา ต้องตอบแทนบุญคุณ แผ่นดิน”	✓	✓		✓	✓
2	รัฐบุรุษชื่อเปรม	✓	✓	✓	✓	
3	มองกองทัพผ่านผลงาน รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ดิณสุลนันทน์	✓	✓		✓	✓
4	อำนาจใต้จักยีนยง คง คำฟ้า	✓	✓	✓		
5	กูคือป่า ข้าชื่อเปรม : อมตะแห่งป่าเปรม		✓	✓	✓	
6	เปรม-ทักษิณ ใครคือ คุณค่าของแผ่นดิน?	✓	✓	✓		
7	อำนาจเปรม	✓		✓		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อหนังสือ	เรื่องราวในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ที่ได้รับการถ่ายทอดซ้ำในหนังสือแนวชีวิตประวัติ				
		1. ผู้ปฏิบัติงานด้วย ความทุ่มเท และเสียสละ	2. ผู้มีความ ซื่อสัตย์ สุจริตและ จงรักภักดี	3. บุคคล ผู้ทรง อิทธิพลและ มีคนหนุน หลังทางการ เมือง	4. ผู้มีความ สง่างามและ ภาคภูมิใจ	5. ผู้มีความ เมตตาต่อ ผู้ใต้บังคับ บัญชา
8	บารมีทางการเมือง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	✓	✓	✓		
9	เปรมาริปไตย : การเมือง ไทยระบอบไฮบริด	✓	✓	✓		

จากตารางที่ 2 พบว่า การปรากฏซ้ำของเรื่องราว ทั้ง 5 ประเด็น ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เขียน รับรู้ร่วมกันเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นตัวแทนของ ความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ได้อีกด้วย เพื่อให้เห็น ถึงกระบวนการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติอย่างเป็นระบบ การให้ความสำคัญ กับเรื่องกระบวนการผลิตหนังสือและการผลิตซ้ำเรื่องราว ของพลเอก เปรม ตลอดจนบริบทต่าง ๆ ที่มีต่อการผลิต จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญใน การสร้างการรับรู้และจดจำ พลเอก เปรม

การที่ผู้เขียนแต่ละท่านเลือกนำเรื่องราว ทั้ง 5 ประเด็น มาผลิตซ้ำในหนังสือแนวชีวิตประวัติ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องราว ดังกล่าวแล้ว ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบริบทสังคมที่มีผล ต่อการผลิตหนังสือรวมถึงการผลิตซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ด้วย สาเหตุที่กล่าวเช่นนี้เพราะเมื่อย้อนกลับไปศึกษา ประวัติชีวิตของพลเอก เปรม จะพบว่า หนังสือเรื่องแรก ถูกผลิตขึ้นในปี พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม กำลังดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ทั้งในฐานะ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม การผลิตซ้ำเรื่องราวแต่ละประเด็นจึงย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ภาพลักษณ์ในทางการเมืองของพลเอก เปรม อย่างไร ก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ามีเรื่องราวอีก 2 ด้าน ที่มุ่งนำเสนอ ชีวิตทางการเมืองด้วยเช่นกัน

เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการผลิตหนังสือและ การผลิตซ้ำเรื่องราว อันจะนำไปสู่การสร้างความทรงจำ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ทั้งด้านทหารและการเมืองได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึง แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกกล่าวถึง กระบวนการผลิตหนังสือและการผลิตซ้ำเรื่องราว เพื่อสร้างความทรงจำในฐานะทหาร ส่วนประเด็นที่ 2 นำเสนอกระบวนการผลิตหนังสือและการผลิตซ้ำเรื่องราว เพื่อสร้างการจดจำในฐานะนักการเมือง ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1.1 วรรณกรรมกับการสร้างความทรงจำ ในฐานะทหาร เรื่องราวที่ถูกผลิตซ้ำเพื่อใช้ในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในฐานะทหาร ปรากฏ ผ่านเรื่องราว 2 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้มีความสง่างามและ ภาคภูมิใจ และการเป็นผู้มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ต่างสนับสนุนและเติมเต็มให้ภาพลักษณ์ ของพลเอก เปรม ในฐานะทหารมีความสมบูรณ์มากขึ้น และสามารถเชื่อมโยงไปถึงประเด็นที่ว่า เพราะเหตุใด พลเอก เปรม จึงเป็นบุคคลที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเคารพ และยกให้เป็นต้นแบบในวงการทหาร

ผู้เขียนเลือกถ่ายทอดเรื่องราวทั้ง 2 ด้าน ผ่านการบรรยายถึงพฤติกรรมของพลเอก เปรม ที่แสดงออกต่อผู้ใต้บังคับบัญชาขณะดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า ไม่ว่าจะเป็นการปลูกจิตสำนึก

เรื่อง “หยิ่งในเกียรติและผยองในเหล่า” หรือ “การปรับเปลี่ยน มโนทัศน์เรื่องการวางตัวให้แก่ทหารม้า” เพื่อให้เกิด ภาพลักษณ์ที่ดี ตัวอย่างเช่น กูคือ ป่า ข้าชื่อ เปรม: อมตะ แห่งป่าเปรม ที่ได้บรรยายว่า

“...“หยิ่งในเกียรติ ผยองในเหล่า” มืดได้ นี้ถูกปลูกขึ้นมาอีกครั้งในยุคที่ พล.อ.เปรม ถูกเรียกขานว่า “ป่า” ตั้งแต่นั้นลักษณะของทหารม้า จึงกลายเป็นทหารที่สมารถ สง่า สวยงาม มีเกียรติ แต่งกายประณีต สุภาพ เรียบร้อย โดยต้องดูแลรูปร่างให้สวมเครื่องแบบทหารได้ เท่และสง่างาม โดย “ม้าใหม่” ทุกนายที่จบจาก โรงเรียนนายร้อย จปร. จะต้องเข้ารายงานตัวกับ พล.อ.เปรม ตั้งแต่เมื่อครั้งเป็นผู้บัญชาการศูนย์ การทหารม้า (ผบ.ตม.) เพื่อรับฟังโอวาท แต่มักจะ ถูกเม้าท์ว่าเป็นการ “ดูตัว” เสียมากกว่า

...แต่สิ่งที่ พล.อ.เปรม มีอาจเปลี่ยนความ เป็นเหล่าทหารม้าได้ก็คือ การดื่มสุรา ที่ปกติ ทหารม้าจะได้ซื้อว่านกดสุรา ไม่เมาไม่เลิก ไม่เข้าไม่กลับ แบบที่เรียกว่าเมามาย ไม่ได้สติ เม้าหัวราน้ำ พล.อ.เปรม ก็เปลี่ยนธรรมเนียม นิยมมาเป็นการ “ร่ำสุรา” คือ แม้จะดื่มสุรา แต่ก็ให้ดื่มแบบสนุกสนาน และลิ้มบรรยากาศ แห่งการร่ำสุราในหมู่ผองเพื่อน พี่และน้อง และลูกน้อง โดยไม่เสียค่าของทหารม้า...” (Nanuam, 2012, pp. 35-37)

วิธีการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของทหารม้า โดยใช้จิตสำนึก “หยิ่งในเกียรติ ผยองในเหล่า” เป็นเครื่อง นำทาง สามารถให้ผลลัพธ์ที่ดีมากกว่าการออกคำสั่ง หรือการใช้กฎ เพราะทหารม้าจะเกิดความภาคภูมิใจและ สามารถตระหนักรู้ได้เองว่า ควรวางตัวอย่างไรเพื่อให้ เหมาะสมกับการเป็นทหาร นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงที่ พลเอก เปรม ตั้งเป้าหมายไว้ก็ไม่ใช้การถอนรากถอนโคน หากแต่เป็นการเปลี่ยนโดยยังคงรักษาค่านิยมบางประการ อันเป็นตัวตนของทหารม้าเอาไว้

เนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดจึงไม่ได้เป็นเพียง การเผยแพร่ผลงานในสมัยที่เป็นผู้บัญชาการศูนย์การ ทหารม้า รวมถึงการสะท้อนให้เห็นถึงที่มาของการ เป็นหัวหน้าที่ได้บังคับบัญชาให้ความเคารพยกย่องในฐานะ ของบุคคลตัวอย่างด้านการวางตัวเท่านั้น แต่ยังแสดง ให้เห็นถึงอุปนิสัยใจคอและบุคลิกภาพของพลเอก เปรม ในฐานะทหารที่มีความสง่างามและภาคภูมิใจผ่าน การกระทำต่าง ๆ อันส่งเสริมให้ภาพลักษณ์ของทหารม้า ได้รับการพัฒนาด้วย

อีกเรื่องราวหนึ่งที่ถูกนำมาใช้สร้างความทรงจำ ให้แก่ พลเอก เปรม คือ การเป็นผู้มีความเมตตาต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชา เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอข้อมูล จากมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อ พลเอก เปรม เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีประสบการณ์ตรง จึงนับเป็น เสียงที่ทรงพลังและช่วยสนับสนุนให้ภาพของพลเอก เปรม ในฐานะผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตา มีความหนักแน่น และเด็ดขาด ดังตัวอย่างเรื่อง มองกองทัพผ่านผลงาน รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้เขียนใช้วิธีการ เล่าถึงเรื่องราวผ่านชีวิตการรับราชการทหารในแต่ละ ช่วงเวลา เพื่อเป็นการฉายให้เห็นถึงอุปนิสัยของพลเอก เปรม ในสถานะต่าง ๆ โดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวบ่งชี้ ซึ่งท้ายที่สุด แล้วอุปนิสัยเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ประกอบสร้างจนกลายเป็น อัตลักษณ์ประจำตัว พลเอก เปรม ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดเคารพและยกย่อง ดังนี้

“...เริ่มมองเห็นได้ชัดตั้งแต่ครั้งที่ เป็นอาจารย์ วิชาทหารโรงเรียนยานเกราะ ต่อเนื่องมาถึงช่วง ที่เป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 5 กรมทหารม้า ที่ 2 ในช่วงเวลาที่ผ่านมาก่อนถึงวาระนี้ พลตรี เปรม ได้ให้ความเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่ อย่างชนิด ที่เรียกได้ว่าทุ่มเทด้วยชีวิต ในด้านการ บังคับบัญชาก็เพียบพร้อมด้วยความรัก ความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นไป อย่างทั่วถึง ทั้งได้ขยายไปยั้งครอบครัวของทหาร ทุกคนด้วย โดยจะคอยดูแลเอาใจใส่ให้กำลังพล ให้ความสนใจครอบครัว หากมีปัญหาใดก็จะ เรียกมาไถ่ถามตักเตือนด้วยความรักความหวังดี สมกับเป็นผู้นำในเหล่า “ทหารม้า” อย่างแท้จริง

... พลตรี เปรม ได้ให้ความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และสามารถให้คำแนะนำที่ดี เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ตลอดเวลา ทหารม้าจึงเคารพรักท่านมิใช่เพียงในฐานะ “พ่อม้า - ลูกม้า” ตามประเพณีที่ประเพณีปฏิบัติกันมาเท่านั้น หากแต่ยังเต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความศรัทธาอย่างจริงจัง...” (Kasemsan Na Ayutthaya, 2000, pp. 95-97)

การนำข้อมูลอันมีที่มาจากตัวบุคคลมาถ่ายทอดไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความหนักแน่นให้แก่เรื่องราวเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้และจดจำของผู้อ่านที่มีต่อ พลเอก เปรม ได้เป็นอย่างดี

หากมองถึงวัตถุประสงค์ในการผลิตซ้ำเรื่องราวทั้ง 2 ประเด็น สามารถมองได้ว่า บรรดาผู้เขียนกำลังใช้พื้นที่ในหนังสือแนวชีวประวัติเป็นช่องทางในการยกย่องเชิดชู พลเอก เปรม เพื่อให้ผู้อ่านตลอดจนสังคมภายนอกวงการทหารเกิดการรับรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อ พลเอก เปรม ตามแบบที่ทหารต้องการ อันเป็นการใช้ประโยชน์จากเรื่องเล่าเพื่อหล่อหลอมความคิดของคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่าผู้เขียนกำลังนำความทรงจำเฉพาะกลุ่มมาถ่ายทอดเพื่อทำให้ความทรงจำในระดับปัจเจกบุคคลได้รับการยกระดับเป็นความทรงจำวัฒนธรรมที่อยู่ในการรับรู้และจดจำของคนในสังคมไทยต่อไป

1.2 วรรณกรรมกับการสร้างความทรงจำในฐานะนักการเมือง เรื่องราวที่ได้รับการผลิตซ้ำเพื่อทำให้ผู้อ่านและสังคมเกิดการจดจำ พลเอก เปรม ในฐานะนักการเมือง ปรากฏทั้งหมด 3 ประเด็น ได้แก่ การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี และการเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง

สำหรับการเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ผู้เขียนเลือกนำเหตุการณ์ “ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์” ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเรื่องราวที่ได้รับการกล่าวถึงในหนังสือทุกเรื่องมาถ่ายทอดเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงการเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและ

เสียสละ เนื่องจากภัยคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยรัฐบาลทุกยุคสมัยดำเนินการปราบปรามมาโดยตลอด แต่ก็ไม่สามารถทำให้ปัญหาคลี่คลายและหมดได้ มีแต่จะเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ของความรุนแรงและจำนวนคนที่เข้าร่วม แต่เมื่อ พลเอก เปรม เข้ามารับตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 และต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี มีการนำแนวคิดหนึ่งที่เรียกว่า “การเมืองนำการทหาร” มาใช้ ส่งผลให้สถานการณ์การก่อร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศคลี่คลายและยุติลงตามลำดับ ผลจากความสำเร็จครั้งนั้นได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม รวมถึงคณะทำงานเป็นอย่างยิ่ง จนนำไปสู่การยกย่องชื่นชมอย่างกว้างขวาง

จากการวิเคราะห์หนังสือเรื่องแรกจนถึงเรื่องสุดท้ายพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งนำเสนอให้เห็นถึงแนวคิดตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาที่ พลเอก เปรม ใช้ในการยุติความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน แต่สิ่งที่ทำให้เนื้อหาของหนังสือแต่ละเรื่องต่างกันก็คือ “รายละเอียดที่ผู้เขียนเลือกมานำเสนอ” สำหรับหนังสือที่ผลิตเรื่องแรกคือ จากใต้สู่อีสาน พลิกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ตินสุสานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ผู้เขียนเน้นแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาและความสามารถในการวางแผนแก้ปัญหาควบคู่กับคณะทำงาน เพื่อชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จที่ พลเอก เปรม มีผลมาจากความร่วมมือของคณะทำงานด้วย ดังนี้

“...ในที่สุดก็ออกมาเป็นแนวความคิดที่เราเรียกกันว่า “การเมืองนำการทหาร” นั่นเอง ตอนนั้นคือปี พ.ศ. 2518 ตอนที่ผมเริ่มเป็นแม่ทัพใหม่ ๆ พลเอกหาญก็มีส่วนร่วมคิดและหน่วยที่รับนโยบายไปปฏิบัติเป็นหน่วยแรกก็คือ ร. 23 (สมัยนั้นเรียก ผส. 23) ซึ่งมีคุณอาทิตย์ (พลเอกอาทิตย์) เป็นผู้บังคับการ คนที่ควรแก่การเอ่ยถึงอีกคนหนึ่งเพราะมีบทบาทในเรื่องนี้มาก ก็คือคุณเรวัต (พ.อ.เรวัต บุญทับ) นอกจาก ทสป. แล้ว ยังมีเรื่องของ มอบ. ซึ่งเป็นเรื่องที่เราเราคิดกันเหมือนกัน เดียวนี้ก็ยังมิแพร่หลายไปทั่วทั้งหมดยังเกิดขึ้นที่กองทัพอากาศที่ 2 ทั้งนั้น” (Chawansilp, 2006, p. 111)

จากเนื้อหาข้างต้น การที่ผู้เขียนเลือกนำคำพูดของพลเอก เปรม ที่ยกความดีความชอบให้แก่คณะทำงานมาถ่ายทอดนั้น เพื่อต้องการแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ไม่ใช่บุคคลที่จะอวดอ้างตนเอง หรือนำความสำเร็จมาเป็นผลงานของตนเท่านั้น แต่ยังให้เกียรติเพื่อนร่วมงานที่ช่วยกันแก้ปัญหาให้คลี่คลาย เนื้อหาส่วนนี้จึงไม่ได้ผลิตขึ้นเพื่อมุ่งถ่ายทอดความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ของพลเอก เปรม เท่านั้น แต่ยังช่วยอธิบายให้เห็นถึงความสมเหตุสมผลว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องใหญ่ จำเป็นต้องอาศัยกำลังความคิดกำลังคน และกำลังกายจากบุคคลอื่น มาช่วยจึงจะสามารถผ่านพ้นได้ เนื้อหาส่วนนี้จึงช่วยอธิบายให้เห็นถึงความเป็นจริงว่า ความสำเร็จที่ พลเอก เปรม ได้รับ ไม่ได้เกิดขึ้นจากความสามารถของพลเอก เปรม เพียงคนเดียว หากแต่มีปัจจัยอย่างอื่นประกอบด้วย จึงจะจัดการปัญหาความเห็นต่างทางการเมืองได้

การผลิตซ้ำเรื่องราวนี้ยังคงปรากฏต่อมาในหนังสือเรื่องอื่น ๆ และมีเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการที่ พลเอก เปรม ใช้ในการชักจูงประชาชนที่อยู่ในป่าให้กลับสู่เมือง รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงออกต่อประชาชนดังที่ปรากฏในเรื่อง รัฐบุรุษชื่อเปรม ว่า

“...พลเอก เปรม ดิถสุลลำนนท์ นายกรัฐมนตรีได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และ 66/2525 เพื่อผ่อนปรนและใช้นโยบายการเมืองนำการทหารประกาศให้นักศึกษาปัญญาชนผู้รักชาติ รักประชาธิปไตยที่หนีภัยมีด “6 ตุลา 19” ไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้กลับจากพนาศินสู่แนวรบอย่างมีหลักประกันและมีเกียรติในสถานะ “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย”

คำประกาศของ พลเอก เปรมฯ กอปรกับท่าทีอ่อนโยนดุจบิดาให้อภัยบุตร ทำให้สถานการณ์การสู้รบระหว่างชนในชาติบรรเทาเบาบางลงอย่างมาก นักศึกษาปัญญาชน ททยอยกันออกจากป่าระลอกแล้วระลอกเล่า

ธงแดงอันเจิดจรัสที่หวังจะโบกสะบัดให้พลั่วไหวระเริงชัยกลางท้องสนามหลวงก็มีอันเป็นเพียงความฝัน ด้านหนึ่งเพราะรัฐบาล พลเอก เปรมฯ ดำเนินนโยบายทางการเมืองอย่างถูกต้อง แต่อีกด้านหนึ่งนั้นเป็นเพราะความอ่อนด้อยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเองเป็นสำคัญ...” (Pinsaikaew et al., 1995, p. 277)

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการกล่าวถึงผลงานของรัฐบาล พลเอก เปรม ผู้เขียนมีการใช้น้ำเสียงในลักษณะที่ยกย่องชื่นชม แต่เมื่อกล่าวถึงฝ่ายตรงข้ามกลับแสดงท่าทีที่ใส่ใจกับความพ่ายแพ้ของพรรคคอมมิวนิสต์ สังเกตได้จากประโยคที่กล่าวว่า “ธงแดงอันเจิดจรัสที่หวังจะโบกสะบัดให้พลั่วไหวระเริงชัยกลางท้องสนามหลวงก็มีอันเป็นเพียงความฝัน ด้านหนึ่งเพราะรัฐบาล พลเอก เปรมฯ ดำเนินนโยบายทางการเมืองอย่างถูกต้อง แต่อีกด้านหนึ่งนั้นเป็นเพราะความอ่อนด้อยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเองเป็นสำคัญ” แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนไม่ได้ใช้พื้นที่ในหนังสือแนวชีวประวัติเพียงเพื่อบอกเล่าเรื่องราวชีวิตและผลงานด้านการเมืองของพลเอก เปรม ให้เป็นที่รับรู้เท่านั้น แต่ยังใช้พื้นที่ดังกล่าวในการยกย่องบุคคลที่ทำประโยชน์ และตำหนิบุคคลที่สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศด้วย

นอกจากนี้หากพิจารณาเนื้อหาที่ผู้เขียนถ่ายทอดมาสู่ผู้อ่านแล้ว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า วัตถุประสงค์สำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารไม่ใช่การบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพรรคคอมมิวนิสต์ ภายหลังจากการใช้คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และ 66/2525 หากแต่เป็นเรื่องราวอันแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของพลเอก เปรม ในฐานะผู้นำประเทศ รวมถึงยุทธวิธีที่ใช้ในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ อันเผยให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ที่มีความเมตตา

แม้ภายหลังการออกกฎหมายเหตุการณ์ดังกล่าว ก็ยังคงถูกนำมาผลิตซ้ำในหนังสือเรื่อง เปรมมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด สิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาจากหนังสือเรื่องอื่นก็คือ ผู้เขียนไม่เพียงแต่กล่าวถึงเหตุการณ์

การแก้ปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ของ พลเอก เปรม เท่านั้น แต่ยังเลือกนำเหตุการณ์การแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจมานำเสนอควบคู่ไปด้วย ดังนี้

“พลเอก เปรม ได้ใช้กระบวนการปรับโครงสร้าง เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งการปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจจนสามารถพลิกฟื้นภาวะที่ย่ำแย่ไปสู่ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ได้สูงถึงร้อยละ 13.2 ใน พ.ศ. 2531 และมีการเติบโตสูงที่สุดในโลกถึงร้อยละ 11.6 – 13.3 ในช่วง พ.ศ. 2531 – 2533 ทั้งยังปรับโครงสร้าง ด้านความมั่นคงโดยเปลี่ยนภัยคุกคามให้กลาย มาเป็นมิตรผู้ร่วมพัฒนา และทำให้พรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยล่มสลายเพื่อ แก้ปัญหาด้านความมั่นคงทั้งภายในและ ภายนอกรัฐ รวมถึงปรับโครงสร้างทางการเมือง เปลี่ยนสถานการณ์จากรัฐบาลที่ไร้เสถียรภาพ กลายเป็นรัฐบาลที่เข้มแข็ง” (Prompanjai, 2020, p. 32)

การนำเหตุการณ์ทั้ง 2 ประการ มาถ่ายทอด เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท และเสียสละ นับเป็นการขมวดรวมเหตุการณ์สำคัญ ที่สร้างชื่อเสียงและภาพจำในเส้นทางการเมืองให้แก่ พลเอก เปรม ได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้คุณูปการที่ พลเอก เปรม สร้างไว้ให้แก่สังคมเพิ่มเติม เนื่องจากช่วงเวลา ที่มีการผลิตหนังสือเป็นช่วงที่ พลเอก เปรม ไม่มีชีวิตอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้เขียนจึงอาจต้องการใช้พื้นที่ของตนในการเผยแพร่ และส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ให้กลายเป็นที่รับรู้ และจดจำของผู้อ่านต่อไป เพื่อสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละให้แพร่กระจายสู่สังคมวงกว้าง โดยใช้หนังสือแนวชีวประวัติเป็นสื่อกลาง

เรื่องราวของพลเอก เปรม ด้านต่อมาที่มีการผลิตซ้ำเป็นจำนวนมากผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ได้แก่ การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี จากการศึกษาหนังสือแต่ละเรื่องพบว่า ผู้เขียนโดยส่วนใหญ่

เลือกใช้ข้อมูลอันมีที่มาจากมุมมองความคิดของบุคคล ในแวดวงการเมืองและการทหารมาถ่ายทอดให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีในตัว พลเอก เปรม เป็นหลัก เพื่อสร้างความหนักแน่นและความน่าเชื่อถือ ให้แก่เรื่องราวโดยอาศัยพยานบุคคลเป็นเครื่องมือยืนยัน

ตัวอย่างของหนังสือเรื่องหนึ่งที่สามารถสร้าง การจดจำและนำทางผู้อ่านให้มุ่งไปสู่ความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในฐานะนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์ สุจริตและความจงรักภักดี ได้แก่ บารมีทางการเมือง : พลเอก เปรม ตินสุลลานนท์ ผู้เขียนนำข้อมูลด้าน ความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของพลเอก เปรม ซึ่งมีที่มาจากเอกสารแหล่งต่าง ๆ มาถ่ายทอดเพื่อ ชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวของพลเอก เปรม ที่อยู่ใน การรับรู้ของบุคคลแต่ละฝ่าย อันมีส่วนในการสร้างภาพ จำให้แก่ พลเอก เปรม ขึ้นในสังคม โดยเนื้อหาดังกล่าว มีสาระสำคัญดังนี้

“8. ความซื่อสัตย์สุจริต คุณสมบัติข้อนี้ ถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญของพลเอก เปรมฯ สอดรับกับข้อมูลยืนยันจากชาตรี โสภณพานิช ที่ได้ระบุไว้ว่า “มีเรื่องเล่ากันว่าท่านเคยคืน “เงินราชการลับ” ที่เหลือแต่ต้นสังกัด ทั้งที่ ปกติการใช้จ่ายเงินราชการลับนี้ จะไม่มีระบบ การตรวจสอบ โดยส่วนมากผู้ที่ได้เงินจัดสรรนี้ ส่วนมากจะพยายามใช้จนหมด อีกทั้งรัฐบาล ได้จัดสร้าง “บ้านพักสำหรับนายกรัฐมนตรี” ด้วยงบประมาณมากมาย ท่านก็ไม่เข้าไปอาศัยอยู่ ท่านระมัดระวังเรื่องพวกนี้ แสดงให้เห็นว่าท่าน มักร้อย” (ชาตรี โสภณพานิช, 2529 : 42) ซึ่งคุณสมบัติในข้อดังกล่าว ได้กลายเป็น ภาพลักษณ์ติดตัว พลเอก เปรมฯ มาตลอด จนถึงปัจจุบัน...

12. ความจงรักภักดี คุณสมบัติอันโดดเด่น ในข้อนี้ของพลเอก เปรมฯ ได้ถูกพิสูจน เป็นที่ประจักษ์มาหลายครั้งหลายครา ดังเช่น การแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์อย่างแรงกล้า ซึ่งการไป

แสดงปาฐกถาในหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาของเหล่าทัพต่าง ๆ เพื่อปลูกกระตุ้นถึงจิตสำนึกในอาชีพทหารที่มีหน้าที่นอกเหนือจากการป้องกันประเทศแล้ว ยังต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นทหารที่ต้องรับใช้เทิดทูนปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ตราบนานเท่านาน (เปรม ติณสูลานนท์, 2549: 21-23) การแสดงออกดังกล่าวได้เป็นการส่งเสริมยกระดับภาพลักษณ์ของ พลเอก เปรมฯ และตอบโจทย์แก่สังคมไทยส่วนใหญ่ที่ยังมองว่า เป็นศีลธรรมหลักของชาติและมีความจำเป็นสมควรปกป้องรักษา ซึ่งในมุมมองดังกล่าวในสังคมไทยได้รับรู้ว่า พลเอก เปรมฯ เป็นผู้เผยแพร่ภาพว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นผู้อำนวยการสร้างความมั่นคงเสถียรภาพให้กับประเทศและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ (อดิศักดิ์ พรหมพันธุ์ใจ, 2558: 94)” (Thai Prayoon, 2018, pp. 89-92)

ตัวอย่างข้างต้น นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้การสร้าง ความเชื่อมั่นด้านข้อมูลให้แก่ผู้อ่าน เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลหลายฝ่ายจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยแสดงให้เห็นว่า เรื่องราวเหล่านี้ได้รับการกลั่นกรองมาขั้นหนึ่งแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เคยให้เห็นถึงเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ที่อยู่ในการรับรู้และจดจำของแต่ละบุคคล ได้อย่างชัดเจน เนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ผ่านพฤติกรรม “การคืนเงินราชการลับ” ให้แก่รัฐบาล ตลอดจนการแสดงออกถึงความจงรักภักดีที่มีต่อสถาบันกษัตริย์ผ่าน “การแสดงปาฐกถาในหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาของเหล่าทัพต่าง ๆ” เพื่อปลูกกระตุ้นถึงจิตสำนึกในอาชีพทหารที่มีหน้าที่นอกเหนือจากการป้องกันประเทศที่ผู้เขียนนำเสนอ ล้วนแล้วแต่มีขึ้นเพื่อใช้ในการตอกย้ำให้ภาพด้านนี้ของ พลเอก เปรม มีความโดดเด่น และใช้ในการส่งต่อเรื่องราวเหล่านี้ไปสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้และสามารถจดจำ พลเอก เปรม ตามทิศทางที่ผู้เขียนมุ่งหวัง

การนำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของ พลเอก เปรม จากบุคคลหลาย

ฝ่ายและหลากหลายข้อมูลมานำเสนอ นอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวด้านนี้ของ พลเอก เปรม ในมุมมองที่รอบด้านแล้ว ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องราวเหล่านี้คือสิ่งที่อยู่ในการรับรู้และจดจำของแต่ละบุคคล หรือเรียกอีกอย่างก็คือ “ความทรงจำระดับปัจเจกบุคคล” เมื่อความทรงจำระดับปัจเจกบุคคลได้รับการส่งต่อ โดยเฉพาะถ้าหากความทรงจำเหล่านี้มีลักษณะที่ทับซ้อนหรือคล้ายคลึงกับความทรงจำของบุคคลอื่นด้วยแล้ว จึงยิ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวด้านนี้ของ พลเอก เปรม คือสิ่งที่กลุ่มคนในสังคมต่างรับรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดเป็น “ความทรงจำระดับสังคม” ขึ้นมา การผลิตซ้ำเรื่องราวการเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของ พลเอก เปรม ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่อง จึงช่วยอธิบายให้เห็นถึงความทรงจำรวมของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ซึ่งเมื่อผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวทั้งหมดจากหนังสือเหล่านี้ ผู้อ่านจะไม่ได้เป็นเพียงผู้เสพวรรณกรรมเท่านั้น แต่จะกลายเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มชนความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ไปด้วย

เรื่องราวด้านสุดท้ายที่มีการผลิตซ้ำเป็นลำดับต่อมา คือ การเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง ซึ่งเป็นเรื่องราวสืบต่อจากเรื่องราวด้านความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี เนื่องจากเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือพยายามแสดงให้เห็นว่า คุณสมบัติดังกล่าวไม่ใช่สิ่งเดียวที่ทำให้ พลเอก เปรม ได้เป็นผู้นำประเทศเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยปัจจัยด้านอื่น ๆ คอยเกื้อหนุนนั่นคือ “การได้รับการยอมรับจากกลุ่มคนหลายฝ่าย” ไม่ว่าจะเป็นจากวงการทหารหรือการเมือง ประเด็นนี้เริ่มผลิตในปี พ.ศ. 2538 ได้แก่เรื่อง รัฐบุรุษชื่อเปรม ผู้เขียนถ่ายทอดให้ผู้อ่านเห็นเป็นที่ประจักษ์ถึงการเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังของ พลเอก เปรม ผ่านเนื้อหาดังต่อไปนี้

“ถ้าเรารักชาตินิยมเปรมไว้อย่างนี้ที่ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าเป็นคนอื่นมาแทน ผมไม่รับรอง” นั่นคือ คำคำประกันตอนรับ ปี 2527 ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสถียรภาพประชาธิปไตย และหัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นพรรคใหญ่ในรัฐบาลผสมภายใต้การนำของ พลเอก

เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายให้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง หลังจากการประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2526

“ปัญหาอะไร” ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็คือ การสนับสนุนของอำนาจทหารในกองทัพ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลไทยมาทุกยุคสมัย คำกล่าวประโยคนั้นจึงมีนัยโดยชัดเจนว่า トラบใดที่ยังมี “คุณเปรม” ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลนี้ก็ยังมีเสถียรภาพมั่นคงจากการคำจูนของฝ่ายทหารและพรรคใหญ่ในรัฐบาล โอกาสที่จะสั่นคลอนไปตามแรงโยกของพรรคการเมืองฝ่ายค้านนั้นแทบไม่มีเลย

“แต่ถ้าเป็นคนอื่นมาแทน ผมไม่รับรอง!”

(Pinsaikaew et al., 1995, p. 391)

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่า หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองในเวลานั้น รวมไปถึงสถานะของพลเอก เปรม ในด้านการเมืองที่ผูกโยงกับหัวอำนาจแต่ละฝ่าย ตลอดจนการแสดงตัวว่าพร้อมให้การสนับสนุนพลเอก เปรม อย่างเต็มที่ ดังนั้น การที่ พลเอก เปรม มีบุคคลซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเสาหลักประชาธิปไตยประกาศตัวอย่างชัดเจนว่าจะให้การสนับสนุน นับเป็นหนทางในการสร้างความมั่นคงให้แก่ตำแหน่งและอำนาจในการบริหารประเทศเป็นอย่างดี ทำให้สามารถบริหารประเทศได้อย่างสะดวก

เมื่อข้อมูลส่วนนี้ถูกนำไปผลิตซ้ำในหนังสือเรื่อง อำนาจเปรม ในทิศทางที่สอดคล้องกัน ทั้งสื่อให้เห็นว่า หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ คือบุคคลที่คอยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือด้านการเมือง ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาปัญหาในหลากหลายเรื่อง จึงยิ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าเรื่องราวอันเป็นที่กล่าวถึงอย่างกว้างขวางนั้น มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ ดังเนื้อความต่อไปนี้

“...ท่ามกลางกระแสความขัดแย้งดังกล่าว พล.อ.เปรม จึงเดินทางเข้าถ้ำสวนพลูของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม บ่อยครั้ง ทั้งนี้ก่อนหน้า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ก็สนับสนุน พล.อ.เปรม ในเส้นทางสู่อำนาจมาโดยตลอด โดยเฉพาะการเขียนคอลัมน์ชอยสวนพลูเชียร์ พล.อ.เปรม ขึ้นเป็น ผบ.ทบ.

การที่ พล.อ.เปรม เข้าพบผู้มากบารมีอย่าง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ย่อมเกิดผลในทางการบรรเทาสถานการณ์ปัญหาโดยเฉพาะ...

ในช่วงนั้นบทบาทความชอยสวนพลูของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีอิทธิพลต่อกระแสความรู้สึกของผู้คนไม่น้อย และย่อมนับเป็นอีกกลยุทธ์ที่ควรจดจำเป็นกรณีตัวอย่าง...” (Chuenruthainaitam, 2013, p. 107)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาสิ่งที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดแล้วจะพบว่า เนื้อหาเหล่านี้แฝงไปด้วยการวิพากษ์ระบอบการเมืองไทยอันสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางการเมืองในช่วงเวลานั้น ตลอดจนสถานะการเป็นนายกรัฐมนตรีของพลเอก เปรม อยู่ด้วย อย่างแรกคือ ระบอบการเมือง แม้จะกล่าวว่าเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่การกระทำของบุคคลในวงการเมืองกลับสวนทาง เริ่มตั้งแต่การเลือกนายกรัฐมนตรีมาบริหารประเทศ เน้นใช้หลักความพอใจแทนที่จะใช้การเลือกตั้งมาเป็นเครื่องมือในการคัดเลือก และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมตัดสินใจ กลับเลือกบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศโดยใช้อ้างอิงจากความพอใจของคนบางกลุ่มในสังคมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ

ในขณะที่ตัว พลเอก เปรม ซึ่งมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้มีชีวิตจริง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก และเคารพกฎระเบียบกลับยอมที่จะรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งได้มาด้วยวิธีการที่ขัดแย้งกับระบอบการปกครองของประเทศ รวมถึงสวนทางกับอุดมการณ์ของตนที่มีมาเสมอ เมื่อสถานการณ์ออกมาในรูปแบบนี้จึงยิ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า พลเอก เปรม เป็นผู้มียุทธิพลทางการเมืองและมีคนหลายฝ่ายคอยหนุนหลัง ดังกล่าวมานี้

จึงมีเหตุผลสนับสนุนเพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดคำถามว่า เพราะเหตุใด พลเอก เปรม จึงได้รับการกล่าวถึงในฐานะ นักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังอย่าง แพร่หลาย ดังนั้น การที่ผู้เขียนนำข้อมูลเหล่านี้มาถ่ายทอด จึงนับเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ส่งต่อเรื่องราวที่อยู่ในการรับรู้ ของตนให้เดินทางไปสู่การรับรู้ของผู้อ่าน อันจะนำไปสู่ การสร้างภาพจำและความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ต่อไป

ข้อมูลที่ปรากฏข้างต้นยังคงได้รับการถ่ายทอด ในช่วงเวลาหลังการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ผ่านเรื่อง เปรมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด อีกครั้ง และมีใจความลักษณะเดียวกัน คือ การวิพากษ์ถึงสถานะทางการเมืองของพลเอก เปรม ในทำนองที่แสดงให้เห็น ว่า พลเอก เปรม เป็นนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการสนับสนุนทั้ง จากกลุ่มทหาร นักการเมือง แม้กระทั่งสถาบันกษัตริย์ ทำให้เส้นทางการเมืองของพลเอก เปรม มีเสถียรภาพ ส่งผลให้สามารถดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศได้อย่าง ยาวนาน ดังนี้

“...การบริหารจัดการทางการเมืองในสมัย พลเอกเปรมมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากรัฐ ราชการในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และสมัย พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ทั้ง ๆ ที่อยู่ภายใต้ โครงสร้างฐานสนับสนุนทางการเมืองจากกลไก ระบบราชการ มีการจัดสรรอำนาจให้แก่กลุ่ม การเมืองต่าง ๆ ทั้งทหาร เทคโนโลยี นักการเมือง และนักธุรกิจ ด้วยการถ่วงดุลทั้งภายใน ทั้งระหว่างกลุ่ม และยังได้รับการสนับสนุนจาก สถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้ค่านิยมแบบศักดินา ราชาอุปถัมภ์ฝังรากลึกในสังคมไทย และทำให้ พลเอกเปรมมีเสถียรภาพทางการเมืองตลอดจน การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี...” (Prompanjai, 2020, p. 31)

หากมองถึงวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของ ผู้เขียนแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้เขียนไม่ได้ต้องการเพียงถ่ายทอด เรื่องราวชีวิตในมิตินักการเมืองหรือบอกเล่าสถานการณ์ทางการเมืองในยุค พลเอก เปรม ให้เป็นที่รับรู้เท่านั้น

หากแต่ต้องการชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ว่า การจะขึ้นมา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ยาวนานกว่า 8 ปี ด้วยตัวคนเดียวนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจาก ความสามารถและบารมีของพลเอก เปรม เพียงฝ่ายเดียว ไม่สามารถทำให้ผ่านพ้นอุปสรรคใหญ่ ๆ ได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากบุคคล กลุ่มอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นเรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือ แนวชีวิตประวัติจึงถูกผลิตขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลใน การทำให้ได้รับรู้และเข้าใจสถานะทางการเมืองที่แท้จริง ของพลเอก เปรม อีกทั้งยังทำให้เห็นถึงที่มาของการจดจำ พลเอก เปรม ในฐานะของผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง

เรื่องราวที่ได้รับการผลิตซ้ำผ่านหนังสือ แนวชีวิตประวัติแต่ละประเด็นได้ช่วยประกอบสร้างตัวตน ของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะให้กลายเป็น ที่รับรู้และจดจำของสังคมวงกว้าง จนก่อเกิดเป็น ความทรงจำวัฒนธรรมขึ้นมาได้ หนังสือแนวชีวิตประวัติ จึงนับเป็นสื่อกลางในการจดจำและผลิตสร้าง ความทรงจำ วัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ให้แก่สังคม ทำให้เรื่องราว ของพลเอก เปรม สามารถดำรงอยู่ในการรับรู้ของสังคม ได้อย่างยาวนานจนถึงช่วงเวลา ที่ พลเอก เปรม ไม่มีชีวิตอยู่แล้วก็ตาม

2. การสร้างชีวิตหลังมรณกรรมในสื่อต่าง ๆ

จากการศึกษาวิเคราะห์หนังสือแนวชีวิตประวัติ ทั้ง 9 เรื่อง เป็นที่น่าสังเกตว่ามีหนังสือเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น ที่ผลิตขึ้นในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ถึงแก่อสัญกรรม ไปแล้วคือปี พ.ศ. 2563 ได้แก่เรื่อง เปรมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด หากจะนับหนังสือเรื่องนี้ว่าเป็น “ชีวิตหลังมรณกรรม (Afterlife)” ของพลเอก เปรม ก็คงไม่ผิด เนื่องจากการนำเรื่องราวในอดีตซึ่งในที่นี้คือ ความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม มาถ่ายทอด ในช่วงเวลาที่ไม่มีชีวิตอยู่แล้ว นับเป็นหนทางหนึ่ง ในการชุบชีวิต พลเอก เปรม ขึ้นมาใหม่

อย่างไรก็ตาม การจะกล่าวว่าหนังสือเรื่องนี้ เป็นเพียงเรื่องเดียวที่สร้างชีวิตหลังมรณกรรมของ พลเอก เปรม ก็คงจะไม่ถูก เพราะเมื่อมองย้อนกลับ ไป จะเห็นได้ว่า เรื่องราวของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคล สาธารณะที่ปรากฏในหนังสือเรื่องนี้มีเนื้อหาหรือประเด็น ที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับหนังสือที่ผลิตขึ้น

ก่อนหน้า พบทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี และการเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทางการเมือง การถ่ายทอดซ้ำหรือการผลิตซ้ำของเรื่องราวข้างต้นในหนังสือแนวชีวประวัติได้แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวชีวิตการเป็นบุคคลสาธารณะโดยเฉพาะในฐานะนักการเมืองของพลเอก เปรม แต่ละด้านไม่ได้ถูกผลิตผ่านหนังสือแนวชีวประวัติเพียงครั้งเดียว แต่สามารถเผยแพร่ความทรงจำไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยการถ่ายทอดซ้ำ

จากการศึกษาในหัวข้อที่ 1 วรณกรรมกับการสร้างความทรงจำได้แสดงให้เห็นว่า เรื่อง เปรมมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด ซึ่งมองได้ว่าเป็นตัวแทนของชีวิตหลังมรณกรรมนั้นย่อมได้รับอิทธิพลด้านข้อมูลหรือเหตุการณ์มาจากเรื่องก่อนหน้า ดังจะเห็นได้จากข้อมูลในตารางที่ 2 จึงกล่าวได้ว่าหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่องต่างมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยเรื่องที่ผลิตขึ้นในช่วงเวลาก่อนการอสัญกรรมมีส่วนในการช่วยสร้างชีวิตหลังมรณกรรมในเรื่อง เปรมมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด ให้แก่ พลเอก เปรม ด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติจะมีส่วนในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมแล้ว ผู้วิจัยยังพบการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ไปถ่ายทอดผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบอื่นภายหลังอสัญกรรม อันแสดงให้เห็นถึงการพยายามชุบชีวิต พลเอก เปรม ขึ้นอีกครั้ง ผ่านสื่อรูปแบบอื่น เช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย เป็นต้น ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ นับ เป็นการกระทำที่ต้องการกระตุ้นความทรงจำของคนในสังคมให้หวนรำลึกถึง พลเอก เปรม อีกครั้ง เพื่อทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ไม่เลือนหาย และยังคงอยู่ในการรับรู้ของสังคมได้ต่อไป ขณะเดียวกัน เรื่องราวที่แฝงอยู่ในสื่อเหล่านี้ก็ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพจำหรือความทรงจำในหลากหลายกระแสของกลุ่มคนที่มีต่อตัว พลเอก เปรม ได้อีกด้วย

การสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม **ประเภทแรก คือ พิธีรำลึก** ซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ตลอดจนบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว หนึ่งในรูปแบบของพิธีรำลึก

ที่ปรากฏในสังคมเป็นจำนวนมาก ได้แก่ การทำบุญอุทิศส่วนกุศล ตัวอย่างเช่น คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในองค์กรลำดับแรก ๆ ที่ออกมาเคลื่อนไหวถึง พลเอก เปรม ภายหลังการอสัญกรรมผ่านการแสดงออกใน 2 รูปแบบแรก คือ การจัดโครงการ “99 ปี ล้านความดี เพื่อรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” โดยร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นการแสดงถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการจะสานต่อแนวคิดสุดท้ายก่อนการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ในเรื่อง การก่อตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ป่วยโรคหัวใจในภาคใต้

ส่วนแบบที่ 2 คือ การจัดสร้างอาคารที่ชื่อว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ขึ้น โดยชื่อของอาคารไม่เพียงแต่เป็นสิ่งแทนในการแสดงความระลึกถึง พลเอก เปรม เท่านั้น แต่ชื่อดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตของพลเอก เปรม ด้านการปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละเพื่อเป็นการตอบแทนประเทศชาติ ซึ่งการแสดงออกทั้ง 2 รูปแบบ แสดงให้เห็นว่า คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีความตระหนักถึงคุณูปการที่ พลเอก เปรม กระทำไว้ให้แก่วงการแพทย์และประชาชนในภาคใต้ขณะยังมีชีวิต และถึงแม้ในเวลาต่อมา พลเอก เปรม จะถึงแก่ออสัญกรรมไปแล้ว แต่สิ่งต่าง ๆ ที่เคยสร้างไว้ก็ยังคงไม่เลือนหายไปจากความทรงจำขององค์กร ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งในสังคม ผ่านการแสดงออกในรูปแบบของ “การหวนรำลึก” ถึง พลเอก เปรม ดังเนื้อหาต่อไปนี้

“...ด้วยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้จัดโครงการ “99 ปี ล้านความดี เพื่อรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2562 เพื่อระดมทุนสร้างศูนย์ผ่าตัดหัวใจ “99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ณ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เพื่อเป็นสถานที่ช่วยเหลือผู้ป่วยโรคหัวใจในภาคใต้ ให้มีโอกาสดำเนินการดูแลรักษา พร้อมกับพัฒนาสู่การเป็นศูนย์ปลูกถ่าย

อวยวะให้กับผู้ป่วยที่ร้อรับบริจาคอวัยวะในภาคใต้ได้อีกด้วย ซึ่งนับเป็นความกรุณาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อนุญาตให้ใช้ชื่อ - นามสกุล เป็นชื่อโครงการ อีกทั้งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการสุดท้ายที่ท่านมีดำริไว้ก่อนจะถึงแก่อสัญกรรม บัดนี้ศูนย์ผ่าตัดหัวใจ “99 ปีรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ได้ดำเนินการสร้างเสร็จและเปิดใช้งานแล้ว ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563 อนึ่ง เพื่อเป็นการรำลึกถึงคุณงามความดีของท่าน ทางคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงมีแนวคิดในการจัดสร้างอาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เพื่อใช้เป็นศูนย์รับบริจาคอวัยวะ และหอประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จารึกเกียรติประวัติ คุณงามความดีและการเสียสละเพื่อประเทศชาติของท่าน

ในการนี้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใคร่ขอเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมสานต่อปณิธานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยร่วมบริจาคเงินสมทบทุนสร้างอาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงคุณงามความดีของท่านอย่างยั่งยืน...” (One For All, 2024)

ข้อมูลข้างต้นมีที่มาจากเพจเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า “ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” หากพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏจะพบว่าเจ้าของเพจหรือคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สร้างเพจนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นช่องทางในการสร้างสะพานบุญ และนำเงินบริจาคมาสร้างเป็นศูนย์ผ่าตัดหัวใจ ณ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ให้แก่ชาวจังหวัดภาคใต้ อันเป็นการสานต่อความตั้งใจของพลเอก เปรม ก่อนถึงแก่อสัญกรรม โดยใช้ชื่ออาคารว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เพื่อเป็นตัวแทนของพลเอก เปรม และใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงความระลึกถึงคุณูปการที่พลเอก เปรม สร้างไว้ให้แก่วงการแพทย์และประชาชนภาคใต้

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ปรากฏไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจขององค์กรที่ต้องการแสดงความระลึกถึง พลเอก เปรม เท่านั้น แต่ในอีกมุมหนึ่งพื้นที่ของเพจเฟซบุ๊กยังสามารถเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ในฐานะของบุคคลที่สร้างคุณูปการให้แก่วงการแพทย์ในภาคใต้ให้แพร่กระจายออกไปได้ เนื่องจากการจัดสร้างศูนย์ผ่าตัดหัวใจเป็นเสมือนศูนย์กลางในการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคหัวใจในภาคใต้ให้มีโอกาสได้เข้าถึงการรักษาที่รวดเร็ว สะดวกสบาย และทันท่วงทีมากยิ่งขึ้น ไม่ต้องไปกระจุกตัวรอการรักษาในภูมิภาคอื่น ๆ แนวคิดในการสร้างศูนย์ผ่าตัดหัวใจของพลเอก เปรม จึงนับเป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้แก่สาธารณะได้อย่างดียิ่ง โดยเฉพาะประชาชนชาวใต้ที่ป่วยด้วยโรคหัวใจ

ดังนั้น เมื่อเพจเฟซบุ๊กมีการถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ให้กระจายไปสู่พื้นที่สาธารณะ จึงส่งผลให้ประชาชนในวงกว้างสามารถรับรู้เรื่องราวที่พลเอก เปรม ได้กระทำเพื่อสังคมเป็นอย่างดีโดยเฉพาะเมื่อปรากฏในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำหน้าที่ในการส่งต่อเรื่องราวอันสะท้อนถึงคุณูปการของพลเอก เปรม ให้ปรากฏและคงอยู่ในการรับรู้ของสังคมได้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานมากกว่าชีวิตของพลเอก เปรม

ด้วยเหตุนี้เพจเฟซบุ๊กจึงนับเป็นสื่อกลางในการผลิตสร้างความจริงและนำพาเรื่องราวของพลเอก เปรม จากอดีตและปัจจุบันให้เดินทางไปสู่การรับรู้ของคนในอนาคตได้ ขณะเดียวกันก็ยังเป็นพื้นที่ในการกักเก็บความจริงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างยาวนาน ที่สำคัญยังสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ในฐานะของบุคคลสาธารณะมีความโดดเด่นทำให้ชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมได้ แม้จะไม่มีตัวตนอยู่บนโลกนี้อีกแล้วก็ตาม

สื่อประเภทที่ 2 ที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ได้แก่ คำไว้อาลัย ซึ่งผลิตขึ้นจากบุคคลในสังคม อาทิ ชาวจังหวัดสงขลา การที่ชาวสงขลาออกมาเคลื่อนไหวและแสดงความอาลัยต่อการจากไปของพลเอก เปรม เป็นจำนวนมากนั้นเพราะจังหวัด

สงขลา คือถิ่นกำเนิดของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พลเอก เปรม ถือเป็นคนที่มีความรักในถิ่นกำเนิดสูง และหาโอกาสที่จะส่งเสริมและพัฒนามาเกิด อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสวนสาธารณะ ลิงแควล้อม ในชุมชน สวนประวัติศาสตร์ สนามกีฬา สะพาน ติณสูลานนท์ วัด โรงเรียน ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่ชาวสงขลาเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนในมิติของการทำงาน พลเอก เปรม คือบุคคล หนึ่งในสังคมที่ได้รับการกล่าวถึงในแง่ของการประกอบ คุณงามความดีจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมทั้งในฐานะ ของผู้นำทหารและผู้นำการเมือง ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้ จึงส่งผลให้ชาวสงขลาเกิดความรักและเคารพในตัว พลเอก เปรม เป็นอย่างยิ่ง เมื่อข่าวการจากไปของพลเอก เปรม เผยแพร่ไปสู่การรับรู้ของสังคมในวงกว้าง ชาวสงขลา จึงออกมาแสดงความอาลัยถึง พลเอก เปรม อย่างกว้างขวาง เนื้อหาที่ปรากฏในคำไว้อาลัยนอกจากจะบรรยายให้เห็นถึง พฤติกรรมในแง่ของคุณความดีที่กระทำต่อสังคมและ ถิ่นกำเนิดในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังแฝงไปด้วยการเน้นย้ำ ให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวของพลเอก เปรม ด้าน “การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เอาไว้อย่างเด่นชัด ดังปรากฏในพื้นที่เว็บไซต์มติชนออนไลน์ มีใจความว่า

“ชาวสงขลา” ร่วมไว้อาลัย “พล.อ.เปรม”
พร้อมจำคำสอนไป สอนลูก-หลาน

เมื่อเวลา 14.30 น. วันที่ 26 พฤษภาคม ที่ จ.สงขลา ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ประชาชน ในจังหวัดสงขลาที่ได้ทราบข่าว พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ถึงแก่อสัญกรรมในวัย 99 ปี เมื่อช่วงเช้าที่ผ่านมา ต่างร่วมกันแต่งกายด้วยชุดสีดำไว้ทุกข์ เดินทาง มารวมตัวกันที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หรือ บ้านของตระกูลติณสูลานนท์ ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อแสดง ความอาลัยต่อการถึงแก่อสัญกรรมของ พลเอกเปรม...

พ.ต.ท.ถาวร ผลกล้า กล่าววว่า จะน้อมนำ คำสอนของพลเอกเปรม มาใช้ในชีวิต รวมถึง การปฏิบัติหน้าที่ ตามปณิธานเกิดมาต้อง

ตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน พร้อมยึดการใช้ชีวิตของ พลเอกเปรม เป็นแบบอย่างทั้งการใช้ชีวิต และปฏิบัติราชการต่อไป

ด้านนายปรีชา สุขเกษม ตัวแทนศิษย์เก่า วิทยาลัยประมงติณสูลานนท์ อ.เมือง จ.สงขลา กล่าวว่า เป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ ชาวสงขลา รัก พลเอก เปรม มาก เราโชคดีที่เกิดเป็นคนสงขลา ตนเองได้เรียนที่วิทยาลัยประมงติณสูลานนท์ เป็นรุ่นแรก ถือว่าได้รับโอกาสดีจากสิ่งที่ พลเอก เปรม ได้ทำไว้ สิ่งที่ดีที่สุดคือพลเอก เปรม ได้มอบปณิธานเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ไว้ให้กับนักเรียนที่มาเรียนที่วิทยาลัยฯ ในทุก ๆ ปี... พลเอกเปรม เคยมาปาฐกถาเรื่องเกิดมา ต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ผมจำได้ทุกคำ วลี ที่ว่า เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดินนั้น เป็นการทำความดี ซึ่งการทำความดี ทำได้สองอย่าง คือ ทำความดีทางกายและทางใจ ทางกายจริยธรรม และคุณธรรม และต้องใช้ร่วมกับมโนธรรม สัญญาว่าจะสืบสานปณิธาน เกิดมาต้องตอบแทน บุญคุณแผ่นดิน แม้ไม่มี พลเอกเปรม แล้ว

นายสัญญา วัชรพันธุ์ กล่าวว่า เมื่อทราบข่าว ก็รู้สึกเสียใจกับความสูญเสียที่เกิดขึ้น ชาวสงขลา จึงได้มารวมตัวกันเพื่อแสดงความอาลัย และจะจดจำคำสอนของพลเอกเปรม นำไปสอน ลูกหลาน เพื่อสืบสาน การทำความดีต่อแผ่นดิน ต่อไป พล.เอกเปรม ถือเป็นสัญลักษณ์คนดี ชื่อสัตย์ เป็นสัญลักษณ์ของคนไทยทั้งชาติว่า ยังมีคนไทยที่ทุ่มเทให้กับแผ่นดิน การจากไป ของท่านจึงถือเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ ในช่วงที่ นัดหมายกันออกมาทำกิจกรรมแสดงความอาลัย ได้ฝนตกในช่วงนัดหมาย ถือว่าเป็นบุญญาบารมี ของพลเอกเปรม...” (Matichon Online, 2024)

คำไว้อาลัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการนำ เรื่องราวของพลเอก เปรม ในแง่ของบุคคลที่ประกอบ คุณงามความดีในด้านต่าง ๆ มาถ่ายทอดแบบภาพรวม โดยไม่ได้มีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมความดี

ดังกล่าว แต่จะมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวของพลเอก เปรม ด้านการเป็นผู้ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเป็นสำคัญ เนื่องจากในขณะที่มีชีวิต พลเอก เปรม ยึดแนวคิดเรื่องการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเป็นหลักในการดำเนินชีวิตเรื่อยมาทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ จนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมในวงกว้าง ด้วยเหตุนี้ในทัศนะของชาวสงขลาการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินจึงถือเป็นเรื่องที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของพลเอก เปรม และถูกผูกโยงเข้ากับชีวิตในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะเรื่อยมาจนกลายเป็นภาพจำที่ปรากฏในสังคม

ดังกล่าวนี้นี้ การถ่ายทอดหรือการผลิตซ้ำจึงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นปฏิบัติการหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่กลุ่มคนมีต่อ พลเอก เปรม เท่านั้น แต่ในอีกด้านหนึ่งยังสามารถหล่อหลอมทัศนคติของผู้อ่านซึ่งเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลที่ปรากฏผ่านเนื้อหาในพิธีรำลึกและคำไว้อาลัยได้อีกด้วย กล่าวได้ว่าเรื่องราวของพลเอก เปรม ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลอันหลากหลายโดยเฉพาะชาวสงขลา สามารถมีอิทธิพลต่อการรับรู้และความเชื่อของบุคคลในสังคมจนพัฒนากลายเป็นวาทกรรมสาธารณะหรือชุดความคิดเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ที่ถูกสร้างขึ้นจากบุคคลทั่วไป อันเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากสังคมจนกลายเป็นหนึ่งในความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม และสามารถขยายผลไปสู่การชุบชีวิตของพลเอก เปรม ให้เกิดขึ้นมาอีกครั้งหลังชีวิตมรณกรรม

สรุปผลการวิจัย

เรื่องราวที่ได้รับการถ่ายทอดซ้ำหรือผลิตซ้ำผ่านหนังสือแนวชีวประวัติไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำร่วมของกลุ่มคนที่มีต่อ พลเอก เปรม เท่านั้น แต่เรื่องราวที่ปรากฏทั้ง 5 ประเด็น อันได้แก่ การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ, ผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี, ผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทางการเมือง, ผู้มีความสง่างามและภาคภูมิใจ และผู้มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถช่วยเติมเต็มและประกอบสร้างตัวตนของพลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะให้มีความสมบูรณ์และเด่นชัด จนนำไปสู่

ภาพจำที่ปรากฏในสังคม หนังสือแนวชีวประวัติจึงนับเป็นสื่อกลางในการผลิตสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ให้เป็นที่รับรู้ของผู้อ่านรวมถึงสังคมได้ โดยอาศัยการจดจำซ้ำ ๆ ผ่านวรรณกรรม ทำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม สามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานจนกระทั่งถึงชีวิตหลังมรณกรรม

การปรากฏซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ในสื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ ไม่ว่าจะเป็นพิธีรำลึกหรือคำไว้อาลัย นอกจากจะสะท้อนให้เห็นว่า พลเอก เปรม คือบุคคลที่มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมตลอดจนประเทศไทย จนนำไปสู่การกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในพื้นที่ต่าง ๆ แล้ว ข้อมูลที่ปรากฏผ่านสื่อเหล่านี้ยังสามารถเผยให้เห็นถึงภาพจำหรือความทรงจำของกลุ่มคนที่มีต่อตัว พลเอก เปรม ร่วมกันในหลากหลายกระแส นอกจากนี้ในอีกด้านหนึ่งช่วงเวลาของการผลิตข้อมูลยังสามารถบ่งบอกถึงสิ่งที่สังคมต้องการได้อีก เนื่องจากการผลิตข้อมูลในช่วงเวลาภายหลังการอสัญกรรม สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการชุบชีวิตของพลเอก เปรม ขึ้นอีกครั้ง ผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบอื่นโดยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ไม่เพียงแต่เป็นหนทางหนึ่งในการกระตุ้นความทรงจำของคนในสังคมให้หววนรำลึกถึง พลเอก เปรม อีกครั้งเท่านั้น แต่ยังทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ไม่เลือนหายและยังคงอยู่ในการรับรู้ของสังคมได้ต่อไป นับเป็นการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ให้ดำรงอยู่ในสังคมแม้ว่าจะปราศจากตัวตนในสังคมแล้วก็ตาม สังคมให้หววนรำลึกถึง พลเอก เปรม อีกครั้งเท่านั้น แต่ยังทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ไม่เลือนหายและยังคงอยู่ในการรับรู้ของสังคมได้ต่อไป นับเป็นการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ให้ดำรงอยู่ในสังคมแม้ว่าจะปราศจากตัวตนในสังคมแล้วก็ตาม

การอภิปรายผลการวิจัย

เรื่องราวของพลเอก เปรม ดิณสุลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี ผู้ทรงอิทธิพลและมีคน

หนุนหลังทางการเมือง ผู้มีความสง่างามและภาคภูมิใจ และผู้มีความเมตตาต่อผู้ได้บังคับบัญชา ที่ได้รับการถ่ายทอดและผลิตซ้ำผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 9 เรื่อง ต่างทำหน้าที่ในการผลิตสร้างความทรงจำให้แก่พลเอก เปรม แต่หากพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏ จะพบว่า เรื่องราวแต่ละด้านถูกผลิตขึ้นเพื่อใช้สร้างความทรงจำในมิติที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เรื่องราวด้านการเป็นผู้มีความสง่างามและภาคภูมิใจ รวมถึงผู้มีความเมตตาต่อผู้ได้บังคับบัญชา จะถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความทรงจำในฐานะทหารเป็นหลัก เนื่องจากเรื่องราวเหล่านี้คือส่วนที่จะช่วยเติมเต็มให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ในฐานะทหารมีความสมบูรณ์แบบ เพื่อจะขยายผลไปสู่เหตุผลที่ทำให้ พลเอก เปรม กลายเป็นบุคคลต้นแบบที่เหล่าทหารยกย่องชื่นชมจนนำไปสู่ชื่อเสียงที่ดีในวงการทหาร

ในขณะที่เรื่องราวอีก 3 ด้าน คือ การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี และผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทางการเมือง กลับถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความทรงจำให้แก่ พลเอก เปรม ในฐานะนักการเมือง เนื่องจากเรื่องเหล่านี้สามารถช่วยส่งเสริมภาพของนักการเมืองที่ดีโดยเฉพาะการเป็นนายกรัฐมนตรีแก่สายตาผู้อ่านได้ โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับผลงาน พฤติกรรม ตลอดจนคำบอกเล่าของบุคคลในสังคมมาช่วยสนับสนุน เพื่อให้ภาพของนักการเมืองที่ดีมีความเด่นชัดและหนักแน่น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า มีบางประเด็นที่ถูกถ่ายทอดเพื่อใช้ในการวิพากษ์ความทรงจำกระแสหลักเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในบทบาทนายกรัฐมนตรีด้วยเช่นกัน ได้แก่ เรื่องราวด้านการเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทางการเมือง

ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าสาเหตุที่ พลเอก เปรม สามารถดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำประเทศได้ในระยะเวลาที่ยาวนานนั้นไม่ได้เกิดจากความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดีต่อสถาบันเท่านั้น แต่ตำแหน่งหน้าที่ในเส้นทางการเมืองของ พลเอก เปรม กลับเต็มไปด้วยกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทและอำนาจทางการเมืองรวมถึงการทหารคอยให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ทำให้เก้าอี้นายกรัฐมนตรี

ของพลเอก เปรม มั่นคง ผลจากการสนทนาในหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเล่มจึงไม่เพียงช่วยให้ผู้อ่านได้มีโอกาสรับรู้เรื่องราวของพลเอก เปรม ในหลากหลายมิติเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ของผู้อ่านในเวลาต่อมา เพราะเมื่อเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ได้แพร่กระจายไปสู่การรับรู้ของสังคมในวงกว้างผ่านการผลิตซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติ ส่งผลให้เกิดเป็น “ความทรงจำวัฒนธรรม” ในที่สุด

หนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่องจึงมีส่วนเติมเต็มและสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะให้แก่กันและกัน เนื่องจากในทางวรรณกรรมเชื่อว่า ไม่มีตัวบทใดเกิดขึ้นมาโดยลำพัง แต่ละตัวบทล้วนมีความทับซ้อนกับตัวบทที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ โดยตัวบทรุ่นก่อนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมทำซ้ำ หรือแทรกซึมอยู่ในตัวบทใหม่ ทำให้ผู้อ่านนำความทรงจำเกี่ยวกับตัวบทก่อนหน้านี้มาเชื่อมโยงกับตัวบทใหม่ ส่งผลให้เกิดเป็นการรับรู้และความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ขึ้น ทั้งยังช่วยส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ให้ยังคงเผยแพร่จากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่งได้ต่อไปจนถึงช่วงชีวิตหลังความตาย

บทบาทของหนังสือแนวชีวประวัตินอกจากจะเป็นสื่อกลางในการผลิตสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะแล้ว ในอีกมุมหนึ่งเมื่อมีการผลิตหนังสือขึ้นในช่วงเวลาหลังการอสัญกรรม สามารถเชื่อมโยงไปถึงประเด็นเรื่องการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมได้ ประกอบกับเมื่อมีการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ไปถ่ายทอดผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบอื่น เช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย เป็นต้น ภายหลังการอสัญกรรมด้วยแล้ว จึงยิ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า ทั้งสื่อวรรณกรรมและสื่อรูปแบบอื่นกำลังทำหน้าที่ในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมให้แก่ พลเอก เปรม เพื่อให้สังคมกลับมาหวงรำลึกถึงบุคคลนี้อีกครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของนันทนัย ประสานนาม (Prasannam, 2021, p. 292) ที่กล่าวว่า “ชีวิตหลังมรณกรรมเป็นผลมาจากการที่บุคคลไม่ได้มีชีวิตอยู่ เมื่อเวลาผ่านไปวัตถุต่าง ๆ เริ่มเสื่อมสลายเช่นเดียวกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมสิ้นสุดและผ่านไป แต่สิ่งที่ยังคงอยู่ของบุคคล เหตุการณ์ และวัตถุ จะเคลื่อนที่ไปสู่เรื่องเล่าอื่น ๆ ด้วยการถ่ายทอดผ่านสื่อ วัตถุ

หรือ ประดิษฐ์การทางวัฒนธรรม อาทิ ภาพยนตร์ จิตรกรรม เป็นต้น” เรื่องราวของพลเอก เปรม ทั้งที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ รวมถึงในพื้นที่สื่อรูปแบบอื่น จึงเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญที่สร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ให้เกิดขึ้น ทำให้เรื่องราวของบุคคลที่ไม่มีตัวตนบนโลกใบนี้สามารถกลับมามีชีวิตอีกครั้ง และสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของบุคคลสำคัญท่านอื่น

ที่มีอิทธิพลต่อสังคม ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่ปรากฏผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงวิธีการในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมให้แก่บุคคลเหล่านั้น และรับรู้เกี่ยวกับความทรงจำของบุคคลนั้นที่ปรากฏในสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ดิณสุลานนท์ ที่ปรากฏในสื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ พิธีรำลึก และคำไว้อาลัย ที่มีส่วนในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมให้แก่ พลเอก เปรม เพิ่มเติมเพื่อจะได้เห็นถึงความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ในหลากหลายกระแสรวมถึงรูปแบบที่สื่อเหล่านั้นใช้ในการชุบชีวิตของพลเอก เปรม ให้เกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- Chawansilp, B. (2006). *From the south to the northeast, the crystal of the life of General Prem Tinsulanonda: "Born to repay the merit of the country"*. Bangkok: Matichon. [In Thai]
- Chuenruthainaitam, S. (2013). *Amnat Prem*. (2nd ed.). Nonthaburi: Green Panyayan Publishing House. [In Thai]
- Erl, A. (2011). *Memory in culture*. Translated by S. B. Young. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kasemsan Na Ayutthaya, U. (2000). *Looking at the army through the work of statesman General Prem Tinsulanonda*. Bangkok: O.S. Printing House. [In Thai]
- Matichon Online. (2024, February 25). "People of Songkhla" join in mourning "Gen. Prem" and remember his teachings to teach to their children and grandchildren. Retrieved from https://www.matichon.co.th/region/news_1510910 [In Thai]
- Nanuam, W. (2012). *I am daddy, My name is Prem: The immortal Prem*. Bangkok: Post Books. [In Thai]
- One For All. (2024, February 12). Retrieved from https://www.facebook.com/OneForAllDonate/about_details [In Thai]
- Pinsaikaew, N., Amphonphisit, M., Chulanont, S., Kedangkoon, T., Bueangbon, O., & Aryuwat, S. (1995). *Statesman named Prem*. Bangkok: J. Plus Image and Publishing. [In Thai]
- Prasannam, N. (2019a). The ethics of nostalgia: Cultural memory and literary studies. In Suradet Chotiudomphon (Ed.), *Navavithi: Contemporary Methodology in Literary Studies* (pp. 45–118). Bangkok: Siam Review. [In Thai]
- Prasannam, N. (2019b). *The ethics of nostalgia: Cultural memory and literary studies*. Bangkok: Ruean Kaew Printing 947. [In Thai]
- Prasannam, N. (2021). Afterlife of Sri Burapha in Intermedial Dialogue. In Nattanaï Prasannam (Ed.), *The Intermedial Aesthetics* (pp. 287–373). Bangkok: Siam Review. [In Thai]

Prompanjai, A. (2020). *Premathipatai: Thai politics, hybrid regime*. Bangkok: Illuminations Edition. [In Thai]

Sukrakhan, C. (2019). *General Prem Tinsulanonda: A good person in the memory of the people of Nakhon Si Thammarat Province*. Nakhon Si Thammarat: Prayoon Printing. [In Thai]

Thai Prayoon, K. (2018). *Political charisma: General Prem Tinsulanonda*. (2nd ed.). Bangkok: Classic Scan Company Limited. [In Thai]

